

ปีที่พาดังหน้าหงส์ : ประวัติและระเบียบวิธีบรรเลง

นางสาวจุฑามาศ ปอประสิทธิ์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-665-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

18 ก.พ. 2547

I 18553205

PIPAT - NANGHONGS : HISTORY AND PERFORMANCE

JUTAMAS POPRASIT

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai Music**

Department of Thai Music

Graduate School

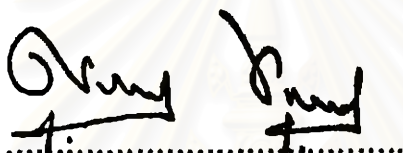
Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-637-665-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัทมาภรณ์นางหงส์ : ประวัติและระเบียบวิธีบรรเลง
โดย นางสาวจุฑามาศ ปอประสิทธิ์
ภาควิชา ดุริยางคศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์สุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์)

ใบนี้ส่งจบบรรณกัณฑ์วิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

จุฑามาศ ปอประสิทธิ์ : ปีพาทย์นางหงส์ : ประวัติและระเบียบวิธีบรรเลง
(PIPAT - NANGHONGS : HISTORY AND PERFORMANCE)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี. 218 หน้า. ISBN 974-637-665-9

ปีพาทย์นางหงส์ เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบในงานศพของไทยแต่โบราณ ปรับปรุงเป็นวงปีพาทย์นางหงส์ โดยการรวมวงปีพาทย์พิชิตกับวงบัวลอย เกิดขึ้นราวสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ประมาณปลายรัชกาลที่ 3)

วงปีพาทย์นางหงส์เป็นวงดนตรีที่มีความสำคัญหนึ่งของไทย ผู้บรรเลงเพลงนางหงส์ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีศักยภาพสูง การบรรเลงเพลงนางหงส์นี้ต้องยึดหลักความพร้อมเพรียงของวงเป็นสำคัญ เป็นเหตุให้ผู้วิจัยเลือกวงเทศบาลเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากวงดนตรีนี้เป็นวงที่ยังยึดรูปแบบในการบรรเลงและยังคงมีองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ มีการนำเสนอผลงานทางการบรรเลงค้นคว้าวงดนตรีอื่น ๆ ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประวัติความเป็นมา ระเบียบวิธีบรรเลง ตลอดจนบริบทที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับวงปีพาทย์นางหงส์ วิเคราะห์ลีลาการบรรเลงของวงเทศบาล และเหตุที่ทำให้วงปีพาทย์นางหงส์ในปัจจุบันมีผู้บรรเลงน้อยมาก

ผลการวิจัยพบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับปีพาทย์นางหงส์ 5 ประการคือ

- 1.ปีพาทย์นางหงส์เป็นผลที่เกิดจากการทำงานของกลุ่มนักดนตรีที่มีความพร้อม
- 2.การบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์นักดนตรีต้องมีความเข้าใจกัน และมีปฏิภาณไหวพริบสติปัญญาในการจดจำ เนื่องจากการบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์นั้น ทุกเรื่องจะมีความยาวมากแต่ผู้ปรับจะเป็นผู้กำหนด
- 3.พบว่าต้องมีผู้ปรับวงที่มีความรู้มาก จึงจะบรรเลงได้ดี เนื่องจากการบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์นั้นมีประเภทของเพลงจำกัด แต่มีรูปแบบของการสุกเรื่องต่างกัน ทำให้ต้องใช้ระบบของการเล่นแบบไม่ซ้ำกันเป็นการนำเสนอผลงาน
- 4.แนวในการบรรเลงและระดับเสียงมีความยาก ทำให้ไม่เกิดความนิยมนำมาเล่น
- 5.ปีพาทย์นางหงส์ได้รับความนิยมน้อยลงมาก เกิดจากค่านิยมของการใช้ปีพาทย์มอญประกอบศพใน

สมัยต่อมา

ภาควิชา..... ตรีชานตศิลป์
สาขาวิชา..... ตรีชานตศิลป์
ปีการศึกษา..... 2540

ลายมือชื่อนิติศ..... จุฑามาศ ปอประสิทธิ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ศ.ดร. ชัยเสรี
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... พ.อ. ชัยเสรี

#C 780038 : MAJOR THAI MUSIC

KEY WORD: PIPAT - NANGHONGS

JUTAMAS POPRASIT : PIPAT-NANGHONGS : HISTORY AND PERFORMANCE.

THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR PICHIT CHAISEREE. 218 pp. ISBN 974-637-665-9.

PIPAT - NANGHONGS is a Thai ensemble that has been used in cremation since the ancient time. It was innovated from the combination of PIPAT-PIDHEE and Buaw Loy ensemble. This ensemble occurred during The Ratanakosindra Period (about the end of the reign of King Rama III).

PIPAT - NANGHONGS is one of the most important Thai ensemble. The performers must be the full potential ones. The most important concept of the performance is the unanimity of the performers. Consequently, " Wong Desbala " (The Thai Classical Ensemble of Bangkok Metropolitan Administration) is chosen as a case study. Its traditional performance, perfect acknowledgement, and many presentation which are more outstanding than the others makes the crucial point.

This thesis aims at studying history, tradition and regulations of PIPAT-NANGHONGS, including all of its context and the reason of why it is not often used anymore.

The research reveals 5 main points of PIPAT - NANGHONGS:

1. The unity of the effective performers.
2. The performers must have equal potentiality , wit , and good memory because of the length and number of songs which depend on the director demand.
3. There must be a professional director to conduct and arrange the limited song. So each presentation should not be imitated.
4. The difficulty of performing tempo and scale causes the rare presentation.
5. The subsidence of Pipat-Nanghongs' performance in cremation comes from Pipat-Mon's substitution.

ภาควิชา..... ตรีชางภาวิศิลป์
สาขาวิชา..... ตรีชางภาวิศิลป์
ปีการศึกษา..... 2540

ลายมือชื่อนิติสด..... จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ปอประสิทธิ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเมตตาอย่างสูง จากบุคคลดังต่อไปนี้

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ด้วยความเคารพอย่างสูง อาจารย์ผู้เปรียบเสมือนบิดาอีกคนหนึ่งของลูกศิษย์ทุกคน ซึ่งได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ช่วยตรวจ ให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดี กราบขอบพระคุณอาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์แก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตา กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ชรรมบุตร ประธานกรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์อารคา กิระนันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กราบขอบพระคุณอาจารย์เดือน พาทย์กุล อาจารย์สอน อยู่ประคอง อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร อาจารย์จิรัส อางณรงค์ อาจารย์สมชาย คุริยประณีต ดร.ศิริชัยชาญ พิภจรรย์ อาจารย์บุญช่วย ไสวัตร อาจารย์มนัส ขาวปลื้ม อาจารย์สุริ สุจิตลักษณ์ อาจารย์บุญช่วย แสงอนันต์ อาจารย์ไชยชนะ ทางมีศรี อาจารย์อุทัย พาทย์โกศล อาจารย์สมาน น้อยนิคย์ อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อาจารย์ปิ๊บ คงลายทอง อาจารย์ทัศนัย พิณพาทย์ อาจารย์ไพฑูรย์ เฉลยเจริญ อาจารย์ธีรพล น้อยนิคย์ อาจารย์บุษยา ชิตท้วม อาจารย์ภัทรวดี ภูฎาภิรมย์ และอาจารย์ไพฑูรย์ บุญเพ็ง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เรื่องข้อมูลแก่ผู้วิจัย

กราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ส่งเสริมทางด้านการศึกษาและทุนทรัพย์ ท่านผู้หญิงเชิญพิศลยบุตร ที่ได้กรุณาอุปถัมภ์สำหรับทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านผู้หญิงอังกาบ บุญชัยฐิติ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนจิตรลดาที่ได้ให้โอกาสในการศึกษาแก่ผู้วิจัย ผศ.ดร. บุษกร ตำโรงทอง ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษ กราบขอบพระคุณนักดนตรีไทยวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครทุกคนและศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้ข้อมูลเพลงที่เป็นกรณีศึกษา

ขอขอบคุณอาจารย์ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น อาจารย์กรรชิต จิตระทาน คุณนุสรา สอนสังข์ อาจารย์จำคม พรประสิทธิ์ อาจารย์อารีรมย์ มหุดิวิษเสศ อาจารย์ประภิต สะเพียรชัย และคุณเอกสิทธิ์ การคุณี ตลอดจนญาติพี่น้องทุกคนที่ช่วยงานต่างๆ อีกทั้งยังเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

หากประโยชน์ใดอันจะเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขออุทิศลงบังเกิดแก่ครูทางดุริยางคศิลป์ไทยทุกท่าน ทั้งที่ยังอยู่และล่วงลับไปแล้วทุกคนที่ได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดวัฒนธรรมทางดนตรีไทยทั้งคฆาและปี่อวมตะให้อนุชนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาสืบต่อกันมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	8
วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
บทที่ 2 ประวัติและพัฒนาการของปีพาทธันางหงส์	13
พัฒนาการทางด้านวงดนตรี	20
พัฒนาการทางด้านเพลงดนตรี	40
บทบาทปีพาทธันางหงส์ที่มีต่อสังคมไทย.....	65
บทที่ 3 ระเบียบวิธีบรรเลงปีพาทธันางหงส์ของสำนักดนตรีที่สำคัญ	77
สำนักพาทยโกศล	77
สำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	84
สำนักครุฑประณีต	89
บทที่ 4 ศึกษาและวิเคราะห์ลีลาการบรรเลงของวงเทศบาล	100
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	205
ราชการอ้างอิง.....	209
ภาคผนวก.....	214
ประวัติผู้เขียน.....	218